

Abonamentul:

pe 1 an 5 cor.
pe 1/2 an 2-50
pe 1/4 an 1-25

ROMANIA:

pe 1 an 7 lei
pe 1/2 an 3-50

TARA NOASTRA

Redacția
și
administrația

SIBIIU
NAGYSZEBEN
strada Morii 8.

Revistă politică-culturală

Apare săptămânal, sub conducerea unui comitet.

Miei negustori.

— Din psihologia unor „politiciani”. —

(g.) Să ne oprim la un fenomen social foarte semnificativ, ale cărui urme se deslușesc tot mai mult în viața noastră publică și tind a câștiga oarecari înirinte chiar și în vălmășagul luptelor politice ale zilelor noastre. E vorba de înmulțirea acelei categorii de oameni cari astăzi se socotesc datori a căuta o justificare de ordin principiar tendințelor acelei politici de căpătuială, care aproape fără întrerupere a fost urmată decenii dearândul de o serie de mici negustori ridicati din rândurile noastre. Pe vremea curentului pasivist totdeauna s'au găsit doi trei oameni cari împotriva hotărârii unanime — sprijiniți de guvern, au primit mandate de deputați și-au urcat ani dearândul treptele parlamentului din Pesta. Acești oameni aveau certificat de botez românesc în toată regula, se numiau ei înșiși Români, vorbeau limba noastră și când li se da prilejul cântau în strană fără greș troparele. Care eră dar justificarea lor? Cum puteau sfida îndemnul unui curent instăpănit pe întreaga societate, și cum puteau susține în relațiile lor sociale cu noi un echilibru destul de comod, fără a fi măturați de oprobriul public? Cum se putea ca doi trei inși din rândurile noastre să se împotrivescă unui curent de idei care își are rădăcinile în recunoașterea unanimă a întregii societăți și cu toate aceste ei să trăiască netulburati alături de mediul ostil, să fie oarecum iertați pentru aceste poticniri și să păstreze legături destul de trainice cu vrășmașii lor? Cheia acestui paradox ne-o dă situația anormală a împrejurărilor noastre politice. Acești oameni mici, îplineau prin însuș rolul lor de duplicitate servicii de-o vădită utilitate particulară pe seama unor ciraci și pretini. Având câștigată prin abdicări principiare încrederea guvernului, ei o puteau folosi aceasta pentru a stoarca mici favoruri. O licență pentru deschiderea unei cârciume, un bilet gratuit de tren, o slujbă neînsemnată la comitat putea oricând să ți câștige acest om batjocorit. Negreșit că și cel pus în slujbă și cel cu biletul de tren și cel cu dreptul de cârciumărit se întorcea acasă cu judecata făcută. Ei își trăgeau seama că în alt chip, decât apelând la ajutorul omului păcătos nu se puteau pricopsi. Întorși acasă făceau totul ca orice aparentă de tovărășie cu cel hulit să fie ștearsă, ca să nu fie și ei osândiți de lume. Se lăpădau deci de protectorul lor, îl batjocoreau în rând cu toată lumea și afirmau sgomotos disprețul lor de câteori acesta, pentru a-și întări situația, se

mai dedă la o nouă faptă rușinoasă. Pe de altă parte, nici el protectorul nu cerea vre-o manifestație publică a recunoștinței, convins fiind, că laudele unei tabere străine nu-i pot aduce nici un folos. Decenii dearindul s'a urmat cu acest vulgar macchiavelism împrumutat, pe urma căruia s'a formulat o convingere oarecum generală asupra rostului acestui soi de indivizi. Fiecare spunea cam așa: „E adevărat, X e un mizerabil. Aici nici nu începe discuție. Cu astfel de politică am duce în scurtă vreme de mal neamul. Dar vezi, X nu e periculos. Are puțini tovarăși. Și apoi la urma urmei, când stai să socotești bine, e oarecum lipsă și de astfel de slugi. Iți dai seama că în situația noastră politică, oamenii aceștia meschini pot aduce mici servicii de oarecare însemnătate. Negreșit că trebuie să-i batjocorim, pentru că dacă se înmulțesc și pot prinde rădăcini în sufletul mulțimii, devin periculoși” Cam așa se rostea judecata curentă asupra acestor oameni. Ce socoteau ei și care eră justificarea lor? Intre patru ochi un asemenea om vorbea cam următoarele: „Să nu crezi D-ta că sunt supărat, fiindcă m'ai injurat de atâtea ori și la gazetă și la adunări populare. Nu, dinpotrivă îți stau într'ajutor. Dacă ai ceva în minister, îți isprăvesc afacerea. Merg cu D-ta la secretarul general și în 24 de ore ai dreptul în mână. Și de ce aș fi supărat? Eu sunt hotărit și știu pe ce drum merg. Să nu crezi că batjocura mă poate atinge. Uite D-ta ești de alte păreri. Atât. Eu însă cred că aduc și eu folosul meu. Lasă că dacă nu m'aș fi dat la brazdă, mucezeam acolo în cancelarie toată viața. Așa, vezi D-ta, sunt deputat și trag leafă. Duc trai ușor și înlesnesc și pe al altora, le isprăvesc afaceri și nu le cer nici o mulțămire. Așa și D-tale, dacă ai ceva. Și poți să mă injuri, noi tot prietini rămânem”... Pe această mentalitate de slugă e brodat întreg fondul sufletesc al acestui „politician”... Astfel s'a susținut întreaga viața, ducând un traiu comod, nefiind călăuzit decât de pornirile unui îngust spirit de căpătuială. La zile de bătrânețe, când eră premenit în slujbă de alți negustori mai abili, el se retrăgea de obicei în orașelul lui de provincie, de unde pornise odinioară pe cariera lui ingrată ca cinste, vulgară ca atribuții morale, dar cu respălări materiale însemnate. Ca o ironie brutală uneori ieșea la iveală după moarte, că acest individ a lăsat vre-o fundație sau a destinat o sumă pentru cutare scop filantropic. E atât de rușinoasă uneori povestea unei filantropii...

Iată în linii mari rostul acestei specii de „politiciani”. Până bine de curând și chiar astăzi încă, acest tip își găsește copia mai mult sau mai puțin apropiată.

În timpul mai recent însă ei încep să ne infățișeze o nouă linie de conduită.

În anii ultimi s'a instăpănit anume convingerea, că e neprincios pentru noi să lăsăm la suprafața vieții politice astfel de creaturi, al căror mercantilism vulgar nu poate aduce decât corupția masselor. S'a dat deci lozincei activității parlamentare. S'a pus în mișcare aparatul de însuflețire a mulțimii, care deși supusă atâtor încercări, încă nu pierduse din putere și s'a adus un nou cuvânt de ordine pe arena luptelor noastre politice: Vrem deputați cari acolo în parlament să fie expresia spiritului public care stăpânește mișcările poporului nostru. Se cereau oameni cari să observe acel fir de continuitate cu trecutul luptelor noastre politice, cari să fie solidari cu desfășurarea istorică a postulatelor noastre naționale formulate în mai multe rânduri în epoca noastră de pasivitate. Nu vrem prin intrarea în parlament să ne legăm soarta de b.lansa unei oportunități, nu vrem să facem târg, nu căutam să ne stabilim un echilibru cu actualele formațiuni de partid în sinul parlamentului maghiar. S'a început o eră de luptă care nu avea menirea se acapareze favoruri, ci să pretindă drepturi. Negreșit că acest curent, cu nota pronunțată a acelei intransigențe prin care s'a distins viața noastră politică din trecutul apropiat, — nu eră prielnic tagmei de târgoveți mărunți. Într'o astfel de epocă când spiritul public cere acte de eroism, steaua micilor negustori e în declin. Acest curent deci avea să măture toată seria căpătuitorilor pe ușor și să strivească tot rostul lor de existență.

Această situație schimbată a surprins rândurile lor ignobile și-a avut darul de-a le crea câteva momente de perplexitate. Ce au făcut ei? Unii și-au tras seama că e timpul potrivit să spună un duios „pater peccavi” și cu atitudinea de cuvioșie a fiului răzăcit să se întoarcă în rândurile noastre. Au și fost primiți și cu un gest de iertare creștinească li s'a deschis poarta. Alții cari erau prea departe pe povârniș, pentru că să mai poată riscă reușita problematică a unei reintoarceri, au primit lupta pe față. Sprijiniți pe ajutorul străin, împotriva spiritului dominant, ei au mers înainte cu îndărătnicia cunoscută a omului hămesit și sau au fost desființați, sau au reușit să cucerească.

Avem deci și astăzi aceleași două tagme istorice de oameni în politică. Unii cari s'au străduit să transpună în parlament ecoul luptelor noastre politice din trecut, având să împartă săgățile unei apărări înverșunate și să primească loviturile unei uri seculare, — iar alții întemeiați pe vechea lipsă de scrupule, vânători de căpătuială ieftină. Unii în-

demnați de sufletul întregului neam, având sancțiunea recunoașterii unanime a maselor, alții povățuiți de acel vulgar „do ut des“ al aventurierilor fără preocupării de ordin moral. Unii înfierând nedreptățile cari sapă soarta unui neam întreg, fără putința de-a le găsi o alinare, alții înghițind toate loviturile îndreptate împotriva marelui corp național, primind în schimb mijloacele unor ingrâte îndulciri parțiale.

Cum s'a desfășurat mai departe procesul psihologic al celor din urmă? Văzând lipsa de succese reale a activității noastre parlamentare, ispitind unele momente de descurajare a celor dintâi, deslușind unele tulburări în tabăra lor, ei s'au ridicat încetinel din obscuritate. Mai întâi au aruncat vorbe de un cinism grosolan. Au tras oameni de mână: „Ei ce-i cu eroii voștri? Cu ce v'alegeți pe urma lor! Vă bat jandarmii și vă înjură solgăbirăul. Dacă e vorba de vre-o ispravă ei ce ajutor îți pot da? Sprijinul lor strică toată treaba. Dacă vrei licență vii la mine, dacă vrei bilet de tren tot eu îți fac rost, la comitat în slujbă tot cuvântul meu te pune“. Mai apoi au început să se lanseze prin publicitate. S'au apropiat de pulpana unor de ai noștri cari sau din neputințe senile, sau din oare-care înrudire sufletească, au început să nutrească temeri. Le-au spus cu aiere de îngrijorare: „Nu vedeți că se apropie neamul de prăpastie? Nu simțiți că cu vitejia asta nu merge? Ungurii sunt mai tari și ne pun genunchii în piept. Trebuie pace!“

Și iată-ne ajunși la zilele noastre! Acei cari simțese că în noul curent de idei nu pot să numere nimic, acei cari n'au nici o rădăcină în sufletul celor mulți caută un cuvânt de îndreptățire pentru a se susține la suprafață, caută un caracter de legalitate principiară cu care vor să salveze aparențele pornirii lor de căpătuială. Simt că se găta jarul sub oală. Vă cunoaștem nobili apostoli ai virtuților evanghelice! Cereți cam tot atât cu toții, vă cunoaștem!

Nu avem deosebite îngrijorări în fața acestor mărunte panglicării de tarabă.

Fiecare acțiune politică trebuie să fie determinată de spiritul public al unui neam. Și acest popor românesc cu viçoarea lui repulsivă încă n'a ajuns la epoca de degenerare când existența se susține prin târguieli. Nu e aceasta vremea micilor negustori. Acest neam se pătrunde tot mai mult de conștiința acelor energii, a căror deslănțuire va strivi sufletele mici.

Cohoriți deci, vă rugăm, în obscuritatea prielnică daraverilor dubioase. Armele rezistenței noastre politice de veacuri încă n'au ajuns la mezat!

Presa străină și Ungurii. În Delegațiunile austriace, deputatul Axmann a întrebat pe ministrul Aehrenthal, care va fi atitudinea lui față de cererile maghiarilor de a influența presa germană în favorul lor? „Ministrul de externe — zice deputatul Axmann — n'are nici un drept să ceară presei străine ca să ia sub protecțiunea sa stările interne din vre-o țară. Înțeleg foarte bine, că d-nii din Budapesta nu pot să supoarte unanima condamnare de către opinia publică a tuturor națiunilor culte. Am auzit chiar că în timpul din urmă au trimis un consilier ministerial, cu parale în Germania, ca să corupă presa de-acolo, ceea-ce n'a reușit decât în foarte puține cazuri! Să știe însă ministrul de externe, că Austria nu poate vota fonduri cu scopuri de aceste puse în serviciul sugrumării naționalităților nemaghiare“.

Pe cum se vede Ungurii luptă cu desperare, ca să acapareze presa străină și se folosesc spre aceasta de chiar fondurile oficiale. *O interpelare a unui deputat român ar fi la locul ei!*

Relațiile noastre cu România. Revenim asupra acestei importante chestiuni, pe care schimbul de cuvinte din delegațiuni, între ministrul de externe Aehrenthal și deputatul maghiar Thoroczky, au făcut o iarăș de actualitate.

Este acesta un punct foarte sensibil pentru politica maghiară. Reprezentantii ei, oficiali și neoficiali, îl ating

mereu și fantazia lor născocesc lucrurile cele mai bizare, pentru a căuta pricini compromițătoare, fie pentru noi, fie pentru Regatul Român. Dorința guvernului maghiar ar fi de a ne arăta pe de o parte pe noi ca niște instrumente oarbe în serviciul bărbaților de stat ai României, iar, pe de altă parte, a denunța Regatul Român ca fiind primejdios pentru pacea din Monarhia Habsburgică.

De câte ori vre-o acțiune mai energetică s'a pornit din rândurile noastre, ea s'a adus vecinic în legătură cu România. Iar capetele înfierbântate din camera maghiară și din delegațiuni au repetat același țipete.

Explicația o știe fiecare. Regatul Român e mult pizmuit de către Maghiari mai întâi pentru caracterul lui independent și unitar național, apoi pentru succesele cele mari în politica externă. Când ministrii de externe din Austria și Germania, de pildă, scot la iveală, cu atâta simpatie, meritele politice ale României, este foarte natural ca sentimentul de invidie și de vrăjmășie să se aprindă în șovinistii maghiari și să caute a combate succesele vecinilor.

Decât, armele ce-și aleg sunt ridicole. A scoate dovezi împotriva României din fapte întâmplătoare și atât de mărunte, ca vilegiatura unui ministru român, este o încercare umoristică. A umplea lumea cu vești despre „hărți daco-române“ și despre manuale de școală iredentiste înseamnă a da probe de o patentă naivitate politică și de a te cobori la judecata școlărească a celui mai îngust la minte reporter de ziar. Greșeli singuratică se vor face ele și într-o parte și în alta, — căci impulsivi și exaltați isolați au toate neamurile, — dar din întreaga noastră istorie politică nu se va putea citi un singur caz pozitiv, din care s'ar putea deduce vre-un complot anti-maghiar, săvârșit fie de noi în înțelegere cu cei din Regat, fie numai de frații noștri liberi.

În cursul lung al anilor și în condițiile așa de deosebite de dezvoltare,

FOILETON.

Conferențele despărțământului Sibiu.

„Peste puterile noastre“, dramă de Björnsterne Björnson.

Șirul conferențelor întrerupte de sărbătorile trecute, s'a reinceput cu prelegerea profesorului Dr. Ioan Borgia, asupra celei mai de valoare din scrierile poetului norvegian Björnsterne Björnson, un autor și poet pe cât de necunoscut Românilor pe timpul, când Eminescu în 1870 îl pune în „Familia“, ca dramaturg — deși eră la începutul carierei sale literare — alături de Shakespeare, pe atât de cunoscut și iubit astăzi și de toată suflarea românească pentru sprijinul atât de valoros, oferit prin glasul lui celor asupriți și setoși după dreptate.

Dar persoana lui Björnson îți devine și mai simpatică, cetind și apreciind scrierile lui, lucrările lui, cari îl înfățișează ca pe un „mare agitator al problemelor vieții moderne, ca pe un neîntrecut propoveditor al celui mai înalt idealism și a celei mai curate morale și ca pe un proroc a timpului viitor“.

Îndeosebi drama, intitulată „Peste puterile noastre“, intrupează mai nimerit întreg geniul poetului. Pe această dramă ne-a analizat-o conferențiarul. Alegerea acestui subiect a fost cât mai potrivită, căci cuprinsul dramei îl formează

2 din cele mai mari probleme din viața omenimei, cari au produs și produc simțite zguduirii și mișcări în organizația societății.

Una este *problema religioasă* din partea primă, și alta *problema socială*, ce ne-o prezintă în partea a II-a sub forma „eternei drame a oamenilor, pe cari ceva irezistibil în firea lor îi împinge să treacă peste puterile omenești“.

Credem, că dl Dr. Borgia va publica în „Luceafărul“ succesa sa conferență în întregime, și astfel și publicul din afară va avea ocaziunea, a se face părtaș la plăcerea, ce noi am avut-o, ascultându-l.

Aci vom schița-o numai în liniamente mai generale, ca și cetitorii „Țării Noastre“ să aibă o idee cât mai temeinică despre ea.

*

Acțiunea din partea I se desvoaltă într'un sat de pescari săraci, un sat icuit, — ca și cele mai multe din nordul asprei Norvegii — între niște stânci, cari vecinic se luptă cu puterea grozavă a mării furtunoase. Între ei trăiește un ideal de preot, Sang, un adevărat apostol, care *cercețează* pe cei asupriți, *ajutoră* pe cei săraci, încât aproape toată averea sa și-a împărțit-o, *mângăie* pe cei căzuți în desperare, *vindecă* pe cei bolnavi cu puterea rugăciunii sale, făcând astfel minuni, căci Dumnezeu împlinește rugăciunea preotului evlavios, rostită pentru cei tari în credință.

Nu cunoaște odihnă în slujba lui; supoartă toate ostenețele cu ușurință, „credința îi dă puteri supranaturale; și aceste puteri el le închină toate iubirii deaproapelui; toată viața lui e dragoste și jertfă pentru alții“. E numai dragoste și seninătate

Vestea i-a mers pretutindenea, încât vindecă și pe aceia, pentru cari din depărtare se rugă.

Totuș pe soția sa Clara n'o poate însănătoșă, căci eră mai indoielnică. Ea e o fire tocmai contrară bărbatului. Lui îi lipsește de tot simțul pentru realitate și — în avântul lui idealist — amenință să ducă la peire întreaga-i casă. De aceea femeea, născută dintr'un neam de oameni nervoși și sceptici, mereu trebuie să lupte împotriva prea marelui bunătăți, care ar fi împărțit cu alții până și cele mai de lipsă pentru traiul zilnic. Pe copiii lor *Ilie* și *Rafla* a trebuit să-i crească aiea. Acasă nu se alegea nimic de ei, căci tatăl lor nu avea nici un plan real. Mama s'a luptat mult, până să-i trimită de acasă în străinătate, unde stau 5 ani. Această luptă pentru îngrijirea lor a zdrobit-o, i-a consumat puterile. Totuș nu se tânguește, căci își iubește bărbatul mult, tocmai fiindcă e mai deosebit, decât alții. Slăbind femeea pe zi ce merge, preotul Sang își chiamă acasă copiii, ca toți împreună să se roage pentru ea: unul la cap, altul la picioare și unul în față. Copii vin; se statorește oara de rugăciune. Preotul vine în casa soției bolnave; dară copiii întârzie; nu vin, căci ei și-au fost pierdut credința tatălui

relațiile între noi și între frații noștri sunt perfect stabilite și motive nu avem să nu le mărturisim, decăteori se cere. Astăzi se știe că fiecare dintre elementele despărțite ale neamului românesc își face propria sa gospodărie politică. În Ungaria noi ne simțim la largul nostru și, ca și până acum, în vremi destul de vitrege, ne simțim destul de tari a ne conduce singuri și a ne menține pe pământul nostru. Având o clasă conducătoare, pregătită cel puțin ca și cea ungurească, nu simțim trebuința să recurgem la sfaturile și ajutoarele fraților din Regat, cari își au nevoile lor interne, cu totul deosebite de ale noastre. În toate acțiunile politice, de aici și din București, în programe, în cărți teoretice, în cuvântările capetelor clare, nu se va găsi nici odată vre-o propunere, vre-o încercare de a stabili puncte comune, sau apropierea de interese între politica noastră și cea din Regat. Acesta este adevărul, pe care-l spunem nu pentru a ne apăra, căci nu avem nevoie de a scrie apărări, dar ca să-l știe ori și cine.

Este însă altceva ce supără foarte mult pe Maghiari: sunt raporturile noastre culturale cu România. Ei, aici se schimbă afacerea. Cultura unui popor nu are granițe. Dacă soarta noastră politică este legată de a Maghiarilor, dacă împreună cu dânșii și cu celelalte naționalități de aici veghiăm asupra integrității monarhiei, și nutrim același sentiment de patrie, — în cele culturale drumurile ni se despart. Limba, obiceiurile, arta și literatura noastră le avem comune cu frații din Regat și împreună trebuie să le cultivăm, învingând orice piedecă. Fără a pierde deci ceva din patriotismul nostru și din interesul ce-l datorim țării noastre, în cele culturale noi vom avea totdeauna relațiuni cu țara românească, vom cultiva aceeași limbă și aceeași literatură fără a ne face astfel vinovați de nimic și fără a găsi în unitatea noastră culturală un pericol pentru pacea dintre Ungaria și România.

lor. În cursul timpului s'au convins, că nici cel mai bun dintre creștini, nu-i cum i-a învățat el. Creștin adevărat e numai acela „care a învățat dela Iisus taina desăvârșirii și care nizește să se apropie de ea intru toate“. Așa unul cunosce numai pe tata lor. Ei se indoiesc zicând: „Dacă idealurile creștine se potrivesc așa de puțin cu împrejurările și facultățile omenești, atunci ele nu pot fi dela Atotputernicul“, legea nouă e un vis, idealurile ei zadarnice. Preotul se mângâie gândind: Indoiala aceasta nu dovedește nimic cu privire la învățatura creștină; dară *dovedește mult cu privire la propoveduitorii ei*. Aceștia trebuie să aibă convingerea, că „credinței toate îi sunt cu puțință“. Și el — preotul — s'a indoit o clipă, când a gândit, că singur nu poate mântul pe soția sa, ci numai împreună cu ruga copiilor. Acuma va arăta tuturor, ce este cu puțință celui credincios. Pleacă singur la biserică, trage clopotul; începe a se ruga. Rafila, rămasă acasă, deodată observă, că mama ei doarme liniștită, ca un copil. Se adună popor; preotul cântă în biserică, se roagă mereu; nime nu-l tulbură, toți stau afară. Popor vine mereu, chiar și episcopul — care cu mai mulți preoți mergea cu corabia la o adunare — se oprește, ca să se convingă despre efectul rugăciunii. Un bolnav adus pe o tarabă, se scoală cum aude cântarea preotului. Pe Ilie și Rafila îi cuprinde acum o uimire mistică. Preoții se adună în casa lui Sang să se sfătuiască ca niște oameni de profesie asupra celor întâmplate. Conferința

Dinpotrivă, o pace cinstită între cele două țări numai astfel se poate menține, numai dacă guvernul unguresc va recunoaște dreptul liberei dezvoltări a culturii române.

Cuvinte răspicate.

— Articolul d-lui Maniu. —

(ΔΔ) De o vreme încoace începuse a ne da motiv de serioase îngrijorări zelul nesăbuit al oportuniștilor noștri... Aceste ființe șterse, aceste suflete de târgoveți vreau cu tot din-adinsul „să fericească națiunea“... A fost de sigur pentru toți Români de bine o mare durere a oblici, că aceste porniri nesocotite sunt sprijinite, pe față sau în ascuns, și din partea unor conducători ai noștri, pe cari eram obicinuiți a-i și totdeauna printre cei mai neînduplecați luptători, printre apărătorii intransigenți ai intereselor noastre naționale.

Insinuările, bine calculate de sigur, ale d-lui Emil Babeș, că pentru acțiunea de împăciuire lansată de dânsul, cu vreme și fără vreme, — a primit felicitări și din partea unor deputați naționali... ne puneau pe gânduri.

Cu atât mai binevenit ne este deci acum articolul *energie și chibzuit* al d-lui *deputat Maniu*, care prin declarațiile sale răspicate va contribui îmbucurător la lămurirea situației, împrăștiind nedumeririle chinuitoare, cari se înrădăcinaseră și mai mult în public, de când ziarul „*Lupta*“ se făcea a lua în apărare broșura *eterogenului „Argus“*.

În nr. 15 al „*Luptei*“ d-l Maniu desaproabă cu toată hotărîrea pornirea de „*licitație minuendă*“, a cauzei noastre naționale, zorul de tocmeli și târgueli nedemne, la cari se mărginește întreagă înțelepciunea politică a oportuniștilor noștri. Căroră le vine bine să uite tot trecutul neamului românesc cu toate suferințele și cu toate învățăturile lui — numai ca să-și poată face „*trebșoarele lor private*“...

D-l Maniu arată, că legea de naționalități dela anul 1868. peste paragrafi căreia nu îndrăznesc a trece dorințele și postulatele celor cu pacea în proțap, nu poate forma baza unei împăcări serioase, sincere și durabile între Români și Unguri, fiindcă prin legea aceasta Români nu sunt recunoscuți ca națiune politică, alcătuitoare de stat.

lor e foarte instructivă, intrucât Björnson ne prezentează aici cu o psihologie foarte fină diferitele soiuri de preoți: buni și slabi. admirabil caracterizați. Tot aci veni și un alt preot din depărtare, un fanatic chinuit de indoială. Voiă și el să vadă minunile, despre cari se vorbiă atât. El argumentă: Domnul a făgăduit celui ce crede puterea a face minuni. Unde e acea putere? A slăbit oare credința, în loc să crească în cursul timpului? Să nu fie nime în stare a face minunea, ca să se împlinească vorba scripturii: „și toți ceice au văzut au crezut“. Azi mii de inși se lapadă de credință; dară dați-le o minune și vor crede; nu puțință de a crede le lipsește, ci minunea, „că nimic nu-i mai puternic, decât germenul credinței, chiar și în sufletul celui mai sceptic om“. Toți sunt chinuiți de dorul de a-și împăca sufletul în fața celei mai grele întrebări a vieții omenești. A venit și el aici, ca să vadă, ce poate acest om credincios? Preoții prezenți au fost viu mișcați. Pe când preotul Bratt filozofă astfel, deodată strigă Rafila: „Bolnava s'a sculat!“ Din biserică se aude cântarea lui Sang: „Aliluia“. Toți cad în genunchi, emoționați. Clopotul sună; cântarea se apropie tot mai tare. Atunci apare Clara în haină albă, întinzând mâinile spre biserică, de unde vine cântarea. Intră Sang. o cuprinde în brațe. Multimea curioasă pe la uși și ferestri. Deodată Clara alunecă, cade, moare. Cade și el, preotul, pe când clopotul sună înainte.

(Va urma).

Ea cuprinde numai asigurarea drepturilor individuale, lăsând cu totul la o parte satisfacerea deplină a postulatelor noastre naționale. Cât de gravaminoasă a fost această lege pentru Români, o dovedește și faptul, că conducătorii noștri de pe vremuri au luptat împotriva ei. Chiar programul nostru național din 1881 cuprinde în *punct 4* următoarea dispoziție: „Partidul național va lucra pe teren legal pentru *revizuirea legii despre egala îndreptățire a naționalităților în favoarea acestora; loială și reală executare a tuturor legilor*“.

Ceeace constituia un gravamen pentru noi la 1868 și la 1881 — poate fi considerat azi drept un mare favor, pentru care să cerșim îndurarea guvernanților noștri?

Demnitatea națională nu ne permite să inaugurm, acum la 1908, o politică de cerșitori, în stare a se mulțami cu orice fărmitură aruncată de pe masa bogatului!... Intr'un astfel de caz — de care să ne ferească D-zeu! — poporul român și conducătorii lui — cum serie d-l Maniu — ar putea să deplângă *căderea în noroiul speculațiilor zilnice a celui mai sfânt ideal al neamului românesc, consfințit cu mari jertfe și nenumărate fapte eroice*“.

Deputații noștri naționali n'au abandonat, căci nu le era iertat s'o facă, programul dela 81. Insuș d-l Maniu a mărturisit, la începutul actualei sesiuni parlamentare, în casa țării, că a fost ales pe baza acestui program și va lupta pentru realizarea desideratelor cuprinse în el. Chiotele vulgare ale patrioților cu mustată răsucită nu-i va putea îndemna niciodată a se abate dela făgăduințele lor mari, ci după, cum dovedește chiar acest frumos articol al d-lui Maniu — ei vor continua lupta bărbătească cu încredere în izbânda unei cauze drepte și sfinte, cum este a noastră.

„Poporul român, care în uimitoare și impunătoare solidaritate a îmbrățișat gândul fericitor de a fi recunoscut de națiune, nici când nu va renunța la aspirațiunile sale și la drepturile sale, cari isvoresc în mod firesc din ființa lui națională. Nici când nu se va mulțami „să fie judecat și administrat și lăsat să se desvolte în limba și cultura sa, ci va pretinde totdeauna, ca el însuș să se judece, să se administreze și el însuș să-și protejeze înaintarea limbei și culturii sale cu toată puterea statului, care trebuie să fie în toată puterea cuvântului și a lui!“

„Sunt adânc convins — continuă d-l Maniu — că poporul român, conștiu de sine, va mătura din calea sa pe toți aceia, cari sunt dispuși a desconsidera aceste vecinice adevăruri, precum totdeauna a știut să oprească toate acele *curențe timide*, cari au cutezat să se ridice din când în când pe scena variată a vieții politice naționale“.

Cât pentru împăcarea cu Ungurii, aceasta o va putea aduce numai lupta îndelungată, în care se vor oțeli și validită forțele noastre politice. Decât o pace rușinoasă, ca cea contemplată de timizii noștri pacificatori, mai bine să ni-se alegă în această mare luptă politică!... Altfel noi, chiar dacă inșiși Ungurii ne-ar înbiă pacea, am avea destule cuvinte să o primim cu multă rezervă și să ne indoim în sentimentele lor de prietinie. Istoria ne este mărturie: în 1849, când Kossuth a oferit Românilor *pacea* prin samsarul său nenorocit, prin „*trădătorul Dragoș*“ (așa i-a înfierat poporul amintirea!), condiția acestei păci a fost să jertfim pe cel mai bun, pe cel mai ager și mai d. plomat dintre conducătorii noștri, pe Șaguna!! Și — are toată dreptatea d-l Maniu: „Să nu uităm că pacea aceasta ne a oferit-o *Kossuth*, când *fugea*, lipsit de orice putere, alungat de oștirile imperiale, și că singurul maghiar. contele Teleky László care ne-a promis pacea, când Maghiarii o puteau da — s'a împușcat“... Amintirea acestor cazuri istorice — ar putea să domolească deocamdată hiperzelul oportuniștilor noștri, — cari vreau să facă târg cu orice preț...

Articolul d-lui Maniu are cuvinte delicate la aparență, cari cuprind însă cea mai hotărâtă osândire a acestor porniri târgovete. Tot ce spune d-l Maniu, isvorește dintr-o convingere profundă, dintr-o bărbătească încredere în izbânda, care mai curând sau mai târziu trebuie să ne vie... În articolul acesta, scris cu atâta pătrundere, convingător ca argumentație, înălțător ca sentiment, se poate întâlni și o pronunțată notă *ideală*, care e departe de oportunism, de speculații zilnice și de considerații particulare. Când e vorba de interesele vitale ale neamului, d-l Maniu nu vrea să auză de târgueli și nu crede, că ar avea aci loc vre-o tocmeală...

A fost, desigur, acest articol un prilej de recreare pentru toți cetitorii „*Luptei*“, al cărei lirism cam răsuflat (ca „salut națiunea-mamă“ și „Viitor de aur Românimea are“) se perdeă în timpul din urmă mai bucuros în dulci eufemisme, din cari bietul muritor nu putea alege nici o soluție practică, nici atitudinea deamă a cuvintelor răspiccate.

Adevăratul Kossuthist. Ori ce om de opoziție are simpatii în public, când este sincer și lupta lui e pornită din convingeri puternice. Când Kossuthiștii erau în opoziție, ori câtă distanță de principii eră între noi, ei avea destui admiratori și în rândurile Românilor, căci luptau cu tenăitate pentru idealul lor. Adevăratul Kossuthist se prezentă ca reprezentantul rasei maghiare, ultra-șovinist desigur, dar în același timp sincer democratic și progresist. Spiritul național de care acest Kossuthist se animă, eră cel genuin, cel nefalsificat, ceea-ce contrastă foarte plăcut cu liberalismul cel larg al generației lui Tisza, care deschideă porțile tuturor străinilor de toate neamurile, tuturor lăpădăturilor. Și aveau pînăre dâșii scriitori de valoare cari reprezentau, în vers și în proză, aceste credințe curate.

Astăzi susținătorii adevăratului Kossuthism au dispărut. Partidul din opoziție, ajungând la putere, calcă întru toate pe urmele liberalilor de cea mai banfystă specie. Străinii, și cu deosebire evreii, au pătruns în sufletul politicii Kossuthiste. Aceleși capitaluri evreiești exercită aceiaș influență asupra statului major dela putere, încât astăzi nu mai recunoști în Kossuthiști pe maghiarii de rassă. Rar de tot se mai întâmplă, ca vre-un isolat, vre-un cugetător mai sobru dintre ei, vre-o inimă mai cinstită să-și aducă aminte de vechiul lor ideal.

Săptămăna trecută s'a petrecut în Cameră un fapt, pe care ziarele noastre nu l-au scos în de-ajuns la iveală. S'a manifestat un adevărat Kossuthist și a spus niște cuvinte, cari au căzut pe obrazele celor de față ca niște bice usturătoare. Lucrul s'a petrecut în culoare și cel ce vorbeă eră Deputatul Eötvös, maghiarul de pur sânge, scriitorul distins, a cărui judecată pornește din sentimente bine cunoscute.

Intrebat de amici, dacă se bucură de „succesele“ politice actuale a guvernului, el răspunse cam următoarele, în cunoscutu-i ton ursuz și violent:

— „Succese“. Numiți voi restrângerea libertăților parlamentare prin revizuirea Regulamentului un succes. Nu recunosc! De-asemena simt că și reforma electorală va fi așa fel întocmită, ca națiunea maghiară, care este în minoritate, să fie păgubită. Dar ceea ce nu vroi să admit cu nici un preț este lauda voastră, că ați ajuns să fiți tari și mari în Delegațiuni. Mă rog, socotiți voi că este o mare cinste pentru neam ca în Delegațiuni să răsune un glas ca al lui Barabás? Nu v'am spus de atâtea ori, că *nu este bine să admiteți printre conducători pe oameni străini de rasa noastră? Nu am protestat întotdeauna în privirea Armenilor și Jidanilor?* Pretindeți acum să mă bucur și când se *cocotează în frunte un țigan cum este Barabás?*“

Astfel vorbit-a frunzașul cu adevărate sentimente ungurești. Firește, înzadar, căci în Delegațiuni au continuat să-și dea importanță arma-nul Isekutz din Ibașfalău și țiganul Barabás, căutând să învârtă ei șurubăria politică.

ȘCOALA.

Rotăția învățătorilor.

Înainte cu câțiva ani, în o comună mărginașă din jurul Sibiiului se iscase un acut conflict între învățătorii școlii populare de acolo cu privire la întrebarea: Dacă e mai bun sistemul staționar al învățătorilor, ori schimbarea pe clase. Chestia de diferență a ajuns la forurile superioare bisericești. Cum o au rezolvat, nu am cunoștință, dar chestionat fiind, m'am pronunțat pentru sistemul schimbării învățătorilor și am indicat și motivele, pentru cari sunt pe partea celor, ce reprezintă această direcție. Cum mai ales în comunele mărginașe, avem multe școli cu mai mulți învățători țin, că merită să se cunoască părerile mele în cercuri cât mai largi, pentru ca, astfel după puțină să clarificăm această chestie, ce cade în domeniul pedagogiei administrative.

Conflictul sus pomenit se ivise și se purtă între învățătorii bătrâni și între cei tineri. Bătrânii erau pentru sistemul staționar, provocându-se la un obicei, consfințit prin vechimea timpului. Gei tineri cereau rotația învățătorilor din motive mai mult de utilitate personală. Aveau drept și unii și alții din punctul lor de vedere, dar părerea lor nu eră îndreptățită, căci nici unii nu se conduceau de rezoane pedagogice. E fapt constatat din experiența proprie, precum și din spusele altora, că atunci, când apare o putere tinăre în un corp didactic, toți cei vechi se grăbesc a grămădi pe umerii aceleia: sarcinile lor. Omul tinăre și neorientat în situația nouă, nu respinge dela sine atari îngrămădiri. Aceasta nu o face de-o parte din sfială, iar de altă parte din ambiția de a nu se subtrage dela muncă. Abia mai târziu, după ce a intrat în joc și după ce se află în toiul muncii, simte greutatea poverii, ce i-s'a pus. Mulți nu pot suportă această povară și astfel prin forța împrejurărilor siliți sunt se slăbească din zelul tineresc și se pornească în lucrarea lor mai pe podobie. Alții iarăș se incurcă în o muncă, care le stoarce toate puterile și plantează în ei: germenii nervosității. Sunt apoi și de aceia, cari devin indiferenți, dacă nu chiar apatici și-și pierd toată pofta de lucru, devenindu-le mai pe urmă și cariera învățătoarească urată. Prea puțin, de tot puțin vor fi aceia, cari să aibă vătura și răbdarea cerută pentru a învinge toate obstacolele și a eși biruitori prin mizeriile începutului dascălesc. Iată dar, că chestia sulevată, învoalvă o problemă pedagogică nu de o ordine secundară.

Cari sunt motivele celor cu direcția staționară? Nu știu, dacă le nimeresc pe toate, dar la toată întâmplarea unele din ele sunt următoarele:

a) Un învățător, intrat acuma în viața practică, nu are experiența necesară: pentru de a ști umblă cu micii copilași din anul prim școlar. Cei cu o experiență mai bogată vor ști să-i trateze mai pedagogic și apoi vor ști să le și dea un început de cultură mai temeinic. Dela temeinicia acestui început atarnă toată cultura lor ulterioară

b) Ca un motiv mai secundar, dar puternic trăgător la cumpană, este și munca prestată pe terenul învățământului școlar, care pe cel mai în vârstă îl îndreptățește la o sarcină mai ușoară. Veniva vremea, când și cel mai tinăre va beneficia de acest drept în forma, cum o cere cel bătrân. Până atunci să asude și trudiască, că doară nu e el mai sfânt, ca să fie dela început scutit de greutate. După cum se vede motivele invocate, par a fi pe partea celor bătrâni. Cu toate acestea, analizându-le mai de aproape, nu pot suportă proba validității pedagogice. Să le vedem deci!!

Cumcă un învățător mai bătrân, pe baza experienței sale, ar ști trată mai pedagogic cu începătorii, nu s'ar putea afirmă în mod absolut. Noi credem, că un seminarist, scăpat de curând de pe băncile școlii, mai de grabă se poate apropia de mentalitatea copilașilor, decât unul mai bătrân, pe care l preocupă grijile familiare, chestiile de natură publică și alte câte toate. Mai credem, că cel tinăre are în proaspătă memorie teoria pedagogică și mai bine va ști să subsumeze cazurile concrete la norma generală. Mai

știm și aceea, că el nu e de tot străin în tratarea copiilor, căci a avut ocazie la școala de aplicație să-și câștige unele experiențe. Dar decât atât și mai puternic e motivul, că o aplicare a teoriilor pedagogice la început, sub nici un raport, nu se poate face în condițiuni grele și complexe. Nu e corect din punct de vedere pedagogic a asvărli un tinăre absolvent în clase mai superioare și al îngrămădi cu o mulțime de obiecte, căci atunci îl desguzezi și-l faci să nu mai lucreze după cerințele didactice, ci se cadă în vechiul șlendrianism și să devină superficial. Începătorul în cariera învățătoarească trebuie pus la începători, ca acolo să se dedice cu tot sufletul lui juvenil frumosei cariere de crescător al generațiilor tinere. Pe micuți să-i studieze, cu ei să petreacă, ca pe ei să-i studieze, și la cultivarea lor să-și probeze forțele sale didactice.

Apoi mai vine în considerație și faptul, că materialul anului prim școlar nu este așa de vast și nu pretinde o muncă așa încordată, pentru a și-l putea apropria chiar și cel mai modest absolvent de pedagogie. Aici vine a fi luată în socotință mai ales *partea metodică*, adecă pertractarea materialului. Inbulzit cu prea mult material omul, nu mai are timp să se aprofundeze în prelucrarea lui metodică.

Dar și mai puternic decât acesta este motivul, că un învățător staționar, care rămâne pentru tot timpul, ori pe un timp mai îndelungat în aceeași clasă, devine și el staționar în cele ale cultivării pedagogice. Cu timpul așa înțepenit în aceeași clasă nu mai studiază nimic, nu mai prinde nici o carte în mână și uită și ce a știut. E o lege psihologică, că cunoștințele, ce nu se mai primenesc, se rancezesc, putrezesc și pe urmă dispar ca niște poveri netrebnice. Cel ce nu mai învață uită cu vremea tot ce a știut. *Dascăl bun* numai acela poate fi, care mereu *învață*, mereu *se ocupă*, mereu *observă*!!

Voiți deci fraților învățători să treceți de buni învățători, atunci părăsiți lenea și trândăvia, vrășmașele cele mai puternice ale desăvârșirii voastre!!!

Vremuri grele vă așteaptă, prin cari veți putea trece teferi, numai dacă veți părăsi comoditatea și veți îmbrățișa arma hărniciei, singura voastră mântuitoare. Hărnicia voastră se va intrupă în fi neamului nostru, care va înfruntă cu vrednicie: greul timpurilor viitoare. Dumnezeul neamului nostru vă va binecuvântă, iar noi foștii voștri învățători vom adormi liniștiți sub gha pământului, deplin încredințați, că iubitul nostru popor va ajunge țânta dorințelor. Pronia să vă întărească; ea să vă hărnicască; ea să vă încălzească, ca să duceți la desăvârșire opera cultivării neamului nostru. Întru numele Domnului să lucrați!!!

Dr. Petru Șpan.

SOCIALE.

Din îndemnurile sufletului.

De Horia Petra-Petrescu.

Mi-se spune că „Țara noastră“, în noul ei vesmânt, se adresează tuturor păturilor noastre sociale din Ardeal, deci nu numai clasei țărănești. Faptul acesta mă îndeamnă să scriu vre-o câteva articole, cari nu sunt menite pentru scumpa noastră țărănime ci pentru conducătorii ei, pentru preoții și învățătorii noștri. Nu știu dacă fapta mea nu este prea îndrăzneată, dacă nu cer prea mult dela mine, când mă adresez eu atator sute și mii de oameni, cari au îndurat greul vieții, și cari s'au lovit de mai multe ori de realitate decât mine. Dar prind putere când mă gândesc că dacă nu zece, cel puțin două-trei idei de ale mele vor primi tărie și vor încolți în inimile preoților și învățătorilor noștri, și asta în urma faptelor concrete, pe cari le voi povesti și în urma dragostei curate, adevărate, cu care le răspândesc în mijlocul lor.

De multe ori, una și aceeași idee rostită de două guri deosebite are două efecte deosebite. Cauza e clară: ideea a fost rostită odată de o autoritate, asupra căreia eră atântită atențiunea unei pături sociale sau a unui neam întreg sau chiar a întregii lumi luminate, până când — a doua oară — n'a avut de interpret decât pe o necunoscută personalitate dintr'un unghiu prizărit de țară. Dacă mă gândesc la

asta șovăiește, căci sunt conștiu că n'am darul expunerii nici a oratorilor, — a căror nume e pe buzele tuturor și nici inspirația de care eră părtaș un Savonarola, când predică împotriva moravurilor răspândite în mijlocul concetățenilor săi. Și nu i-se cade fiecăruia sabia de arhanghel.

Dar faptul acesta trebuie discutat odată cu mai mult temei și de aceea vă rog să credeți că nu sunt — că nici nu-mi trece prin gând să fiu, ceea ce o știți de sigur — nici cel dintâiu din cei amintiți, dar nici cel din urmă.

Căci dacă nu altfel, ideile, pe cari le voi aduce, felul cum le voi interpreta, coloritul pe care le voi da și mai cu samă inima cu care le voi însoți, vor contribui ca — ele singure — să se ridice și să primească puținică viață.

Și sunt sigur că nu va fi spre răul nostru.

I.

Imi inchipui că sunt față în față cu doi din învățătorii și preoții noștri. Doi reprezentanți tipici. De sigur n'ați auzit de fotografiile „tipice“. Din America s'au pornit și cercetările acestea. S'au luat zeci de sute de fotografii ale unor anumite clase de oameni, spre pildă, ale femeilor muncitoare de prin atelierelor fabricilor și punându-se plăcile negative ale fotografiilor acestora (sticlele pe cari s'a prins fotografia) una peste alta, s'a ajuns la o singură fotografie — ce e drept — spălăcită în conturele, în marginile ei, dar care are semnele caracteristice, adunate dela sutele de persoane, cari i-au servit de model. A dispărut o trăsătură a feții, mai neregulată, mai neobișnuită, ca să facă loc expresiei tipice a muncitorei din atelier. Și pe baza fotografiilor acestora, foarte interesante din punct de vedere al studiului antropologic, se fac experimente, al căror rezultat încă nu se poate prevedea.

Imi inchipui deci că mă aflu în fața acestor două „tipuri“; a învățătorului și preotului român, că vorbesc cu ele, că le aud păsurile și că-mi dau osteneala să le deslușesc și greșelile, cari li-s'au pierdut puțințel în penumbră.

Și vorba noastră prinde viață, limbile ni-se desleagă, căci suntem Români înainte de toate și n'avem să ne temem, că o vorbă de a mea sau de a lor va fi înțeleasă cu răutate și va fi întrebuițată cândva împotriva noastră din partea unuia din noi.

Ascultați ce le-am spus:

Să vă descriu ce se petrece în sufletul unui copil de-ai voștri când pleacă în străini. Nu-i așa? Il petreceți cu ochi umezi de lacrimi. L-ați crescut la școlile din apropierea satului vostru, cu presură și cu ceapă și cu brânză adusă de acasă. Numai voi ați știut cât de greu v'a fost, câte zile și câte nopți amare ați îndurat până l-ați scos la limanul ăsta. Și când a-ți văzut că băiatul învață, că se poartă bine, că poate să ajungă și mai departe v'ați zis: Il dau la școli și mai departe, să-l văd om în toată firea.

(Ce subiect strălucit pentru o peană de scriitor! Și totuși, nu s'a găsit încă nimeni la noi să ne dea pe tatăl ăsta, care își trage pâinea dela gură ca să își poată da flăcăul la școală, în întreagă lumina bunătații sale!).

Băiatul vostru trăiește în oraș mare. Nu e nici cărtaș și nici stâlp de cafea, nu-și petrece nopțile în nesomn și nici nu aruncă banii voștri agonisiți din greu în toate patru părțile vânturilor, căci are *alta* de făcut, mult mai însemnat și mult mai sfânt. Sfânt e cuvântul cel mai potrivit.

El se gândește zilnic la cei de acasă, la greutățile lor, la visurile lor, la starea lor, care nu e de invidiat de loc. Și își bate capul cum ar putea să fie și el de ceva folos, cum ar putea să ajute și el cu o fărmitură cât de mică la înaintarea alor săi.

Sunt și alți copii. Aceștia nu fac așa. Dar nu vorbim acum de ei.

Băiatul — tinărul se uită în jurul său, vede lumea, vede lucrurile, își dă seama de ele. A ajuns în Austria, în Germania sau în Franța. (Să nu vorbim astăzi de Ungaria noastră). Al căta bogăție, căta înaintare, căta frumusețe.

Nu-și crede ochilor. Se întreabă mereu: Nu visez? Nu mi se năzarește toate acestea? Întră prin muzeele orașelor și i-se pare că se jaflă în biserică, întră în biserici, aude orga și predicile și aude concertele de acolo și se crede în sferele cerești, ascultă și citește și vede și se bucură. O bucurie mare, care-l cuprinde în brațele ei, de-l ridică sus, sus, de trebuie să-și ia toate puterile la început să nu se clatine.

Cu timpul gustă altfel toate frumusețile astea. Le știe, le cunoaște mai bine, le — pricepe. A prins firul Ariadnei, ghemul, care-și desfășură firele prin toate tainele a ce e frumos și bun și sfânt. Clipa asta vine târziu, pentru unii poate nici odată. Unii se pierd prin cămările tainute fără ca să dea de fir, dar și aceștia sunt fericiți, că au avut cel puțin *dorul* să fie conduși de el.

După ce s'a bucurat și a învățat din țările apusului luminat, să întoarcă acasă. Căci aici il cheamă datoria. Aici e locul lui de veghe.

Și ce găsește aici?

Vă găsește pe voi. Dacă voi îi dați mână de ajutor, dacă voi îl pricepeți, dacă ti cetiți din ochi darurile lui după lumină și adevăr, atunci puteți fi cu inima liniștită.

Ați făcut totdeauna așa? Vă dați seama de întreagă însemnătatea acestui moment?

Văd o umbră. Și mi-e teamă ca umbra asta să nu prindă putere, căci ar fi vai și amar.

Tinărul găsește țarini nelucrate. Nu țarinesele, pe cari le lucrați voi de cum se creapă de ziuă și până seara târziu, ci țarinele minții omenești, țarinele cunoștințelor.

El, — care a fost părtaș în străini de atâta frumusețe, care a învățat din cărți străine să buchisească pe cărările frumosului și ale științei, el nu găsește *nici chiar* aceste cărți elementare scrise în limba neamului său. Și sunt cunoștințe, pe cari le are ori care om de dai doamne în străini, cari se înțeleg dela sine, dacă trăiești aproape de muzeele și de teatrele și de universitățile luminate.

Să nu credeți că vă fac răspunzători pe voi pentru fapta asta. Voi nu sunteți de vină. Sunt vremurile și încă mulți, mulți alții. Voi n'ați *putut* să vă ridicați. Ce eram noi înainte de 48?

Dar tinărul nostru simte cum i-se naște o luptă în piept, lupta cea mai grea, a neîncrederii. Voi nu știți ce va să zică lupta asta launtrică. El însă e conștiu de ea. Toate adevărurile, pe cari le-a învățat în străini, va trebui să le talmăcească în limba neamului său, căci altfel nu vede nici o înaintare, nu vede nici o rază prevestitoare de bine.

Și te doare să repetezi lucruri de sine înțelese în țări mai înaintate, când știi că asta este numai prima treaptă spre lumină. Și trebuie să o urci, căci altfel nu e dezvoltare firească, altfel nu va putea să se ridice nimic solid.

Așa e la noi. Până când alte neamuri își permit luxul să se adâncească în taine mult mai amănunțite și mai înălțate, ai noștri trebuie să cioplească încă la blocul de marmoră, care n'are încă nici o formă lămurită. Cine le va da oamenilor noștri indemnul de lipsă? Vor avea ei toată încrederea? Vor putea ei duce la izbândă munca apucată?

Aici zace întreg viitorul nostru. Dacă nu vom avea oamenii chemați, cari sunt cu trup cu suflet pentru înălțarea noastră, ne-am dat de mal. Și nici să nu ne plângă nimeni de milă, căci n'am fost vrednici de alta.

Umbra, care se întrevește, este puținul îndemn, care-l dăm oamenilor ăstora, cari își pun „caru'n pietrii“, cum o spuneteți voi atât de fru-

mos, ca să ne ridice. Nu disprețuiți munca lor. Dați-le mână de ajutor. Dacă vor ști că-i urmăriți cu toată dragostea, își vor sacrifica cu bucurie tot focul lor tânăr ca să vă dea în mână coarnele plugului sufletesc. Ei n'au să se mai căineze, că au tras numai întâia brazdă, ci au să fie mulțamiți că au tras-o cei dintâi pe un pământ nelucrat.

Dacă n'ar avea inimă, dacă n'ar fi ei os din osul vostru, s'ar depărtă de voi, v'ar lăsa în plata domnului și asemenea lui Coriolan din istoria romană, și-ar bate joc de neștiința voastră, ba și-ar răzbuună chiar.

Auzim glasuri, cari iau în bătaie de joc munca începătoare de indemnuri nouă. Mai puțin aici, mai multe dincolo. Dacă scrii ce au scris atâția într'altă limbă și o dai la lumină în românește, ți-se spune: „N'ai făcut nici o ispravă. Nu e nimic original. Au spus-o atâția alții!“. Dar acești alții au scris-o în alte limbi, până când ai tăi, cari nu știu limbile astea, n'au puțința să o citească. Și ori ce s'ar spune, literatura unui neam nu poate să se ridice decât pe aceste cărți începătoare, cari deschid ochii tinerilor de pe băncile de școală, de când sunt elevi de gimnaziu și studenți de universitate.

Și avem lipsă de astfel de oameni, cari să răspândească cunoștințele — deocamdată în felul acesta. Avem lipsă de societăți, cari să le sprijinească munca condeiului cu paralele trebuitoare, avem lipsă de ei — căci altfel nu vom mai putea trăi ca neam, ci ne vom pierde, înghițiți de alții, cari s'au îngrijit mai de vreme de zestrea lor sufletească.

Și nu vedeți, tu, preot și tu, învățător român, voi razimul nostru, voi, vloga noastră, că și indemnurile, pe cari le dau acum sunt atât de firești pentru o minte omenească încât ți-e și rușine să le mai amintești?! Și totuși, totuși, ești *silit* să le spui, iarăși și iarăși...

Lipsca, I. 908.

ECONOMIE.

Importanța statisticeii.

În noua ordine de idei, la lumina căroră se întrevăd noile temelii pe cari vor răzîmă schimbările chemate să dea alt rost manifestațiilor ce alcătuiesc viața socială — rolul *statisticii* se impune tot mai mult, groaza de numerii de tabele, de date statistice se va schimba și în priceperea multămii „laice“ din „numeri *seci* și indeletniciri școlastice ale unor sectari curioși“ — în izvoare curate și limpezi de învățături, de călăuze sigure în îndreptarea și valorizarea muncii, fie economică-reală, fie intelectuală-abstractă. Această apreciere atât de mult reclamată de adevăratele interese ale unei sănătoase evoluții sociale — până acum, mai ales la noi, în Ungaria e numai o așteptare dela viitorul mai mult ori mai puțin îndepărtat. Căci azi în Ungaria statisticeii ori nu i se dă importanță ori apoi cu o ușurință respingătoare o subjugă, o falsifică pentru succese de moment, pentru argumentări șubrede reclamate de interese de clase, ori de politică păcătoasă de căpătuală.

Aceste interpretări false formează un adevărat dezastru pentru dezvoltarea și economică și politică și culturală a Ungariei. Căci din falsitățile statisticeii, care e fatal să nu poată fi făcută azi în Ungaria decât numai prin organele oficiale ale statului, organe imbibate cu patimi și cu idei false atât despre patriotism, cât și despre binele public — se fabrică tablouri ridicole despre stări ce nu există, se dau date grupate tendențios, se scot concluzii false, pentru asanarea căroră apoi se caută și se apucă drumuri și mijloace poate potrivite falzului, dar în tot cazul nepotrivite asămănarilor de stări reale.

Primejdia socială a acestor falsificări tendențioase e cu atât mai mare cu cât în urma

puținei importanțe, ce se arată la Ungaria față de statistică, aceste trecute ușor cu vederea, n'au nici un fel de control.

În acest chip s'a ajuns, că tocmai cetățenii Ungariei își cunosc mai puțin starea lor socială — fie în raportul economic, fie cultural ori politic. Strănutate. În puținele ei rapoarte ce le are cu Ungaria își găsește cel puțin imediat prin asemănare cu statisticele pedante ale lor un control oarecare. Noi cei d'aici însă suntem siliți să ne folosim exclusiv numai de datele statistice oficiale și de aceea s'ar părea justificată temerea ce o simți de câte ori folosești datele acestei statistice. Ar fi foarte anevoios să „dovedești“ azi în Ungaria falșul statisticii noastre, mai ales că aici nu e vorba numai de un falș de *numeri*, dar e un falș de grupări, de concluzii, un falș de preț moral — izvorit în cele mai multe cazuri inconștient din însuș mediul în care se face la noi statistică ori apoi din ignoranța socială și patima politică ori de clase a celor ce rânduiesc și fac statistica.

Mediul și ignoranța asta conștie ori inconștie, a făcut prin continuitatea ei, ca bărbați de altcum cu inclinații către adevărul social, să se peară în comentarii zidite pe tablouri de date imposibile. O pildă. Profesorul ungar *Zachár Gyula*, cunoscut scriitor economic mai ales în chestii de finanțe, publică în revista sa „*Áll. Közgazdasági Szemle*“ un articol în care se ocupă cu mișcarea populației pe temeiul datelor culese la recensământul din 1905. În grupările sale, profesorul *Zachár*, constatând că ungurii formează 45-40% a populației întregi adecă dau un număr de 8.742.301 iar *nemaghiarii* formează 54-60% cu numărul lor de 10.512.258 — arată sporul ori perderile diferitelor neamuri din Ungaria. În acest tablou, profesorul *Zachár* primește fără scrupul și comentează cu toată seriozitatea imposibilitățile următoare: În ciclul de 10 ani dela 1895—1905 — în vremea ce: nemții au scăzut cu 2-06%, slovacii cu 0-5%, românii cu 0-5%, croații cu 0-3% și sârbii cu 0-60. Ungurii au sporit nu mai puțin decât cu 2-6%.

Și după-ce se vede și pentru prof. *Zachár* sporul ăsta s'o fi părut prea de tot favorabil — cearcă să-l *explice* cu naivitatea „maghiarizării prin școale“, și cu alte acțiuni naționale — de ale guvernului.

Din punctul nostru de vedere special economic s'ar părea că e tot egal dacă statistica prezintă aproape 9 milioane de unguri ori de-ar spune de pildă că sunt numai 6 milioane.

Dar de fapt nu e tot una. Căci până când se fac ungurii în ăst mod artificial până atunci se *justifică* proceduri, ce sunt în detrimentul zoririi unei sănătoase vieți sociale, din care să fie eliminate interesele de clase și interesele de geșeftării brodate pe un patriotizm falș și respingător.

Dar asta e numai o pildă scoasă la întâmplare. *Astfel* de pilde și mai izbitoare s'ar putea arăta cu zecile pe toate terenele.

Înșelarea optică, ce se face azi cu datele statistice ce ne stau la îndemână e primejdioasă nu numai pentru interesele statului, dar și pentru interesele speciale ale poporului nostru românesc. Neinteresul ce-l purtăm apoi statisticii e un rău tot așa de mare, dupăce noi azi ori vorbim de starea țaranului nostru, ori vorbim de interesele noastre financiare, culturale ori de pe orice teren — nu putem decât să „dăm cu socoteala“ căci *date* nici măcar aproximative nu ne stau la îndemână.

Halul întregii noastre munci pentru o raliare a forțelor noastre — de sigur că își găsește multe explicații în lipsa datelor statistice, adunate de noi și prin noi ca să avem pe de o parte un control față de datele statistice de azi, iar de altă parte să avem cunoștința intereselor noastre speciale ca neam.

Fără aceste orice muncă ni-se pare făcută pe dibuite, pe nimerite.

Un *inceput* de statistică românească se impune doar ca niciodată.

Cum ne închipuim noi acest *inceput* — vom spune în numărul viitor.

Sâmbătă seara.

Moartea lui Pan.

M'am plimbat azi prin păduricea din marginea orașului.

Un soare călduț desmierdă vârfurile pleșuve ale arborilor, cu amăgiri primăvăratică.

Arborii mai tineri încercau o ușoară cutremurare de viață nouă, numai stejarii clătinau neîncrezători din ramurile despoiate, a desnădejde par'că.

Ce mai dragă de umbră eră la adăpostul lor astăvară, ce mai șoapte, ce mai povești știau ei să spună, când vântul trăgea ușor deasupra cetinilor.

Poporul cântăret se legănă prin desigurii slăvind în graiul lui măestru pe zeul Pan.

Cetiam tocmai în poemele în proză alui Turgheniew vestea nespuse de tristă:

A murit Pan, marele Pan!

Vedeam nimfele sfioase, stând încremenite în marginea pădurii, cu ochii țântă la crucea, ce strălucea în bătaia razelor de soare.

Le vedeam cum se strecoară apoi timide și măhnite în desigurii. Murise zeul lor scump, zeul pădurilor și al izvoarelor, al nimfelor gingașe și al satirilor destrăbalați. Nu mai eră nimeni să țină viața în minunatul și tainicul imperiu.

Simțeam o revoltă atunci, o măhnire fără margini.

Imi venea să strig nimfelor nătânge:

— Nu credeți! Pan nu a murit, zeii sunt nemuritori. Vedeti doar bine, cum ciocotește viața în fricelele de iarbă, în huetul izvoarelor, în freamătul neîntrerupt al pădurii. Deschideți-vă ochii și înțelegeți că zeul vostru n'a murit și n'are să moară niciodată!

Dar nimfele ar fi clătinat din cap a desnădejde și, arătându-mi crucea de pe vârful bisericii, mi-ar fi răspuns cu măhnire:

— Nu-i adevărat, știm bine, că Pan e mort.

Chiar azi, când pașii mei sunau a pustiu pe cărarușă înghețată, când arborii întindeau înprejuru-mi brațe înțepenite de schelet, aveam încă credința, că Pan nu e mort încă.

El doarme undeva, într'un desigur pe muschiul moale. Nimfele și satirii dorm alături, visând primăvara.

Când zeul se va fi odihnit indeajuns și va fi sătul de atâta liniște, va deschide ochii, va privi aiurit la cei-ce dorm înprejuru-i și ieșind din ascunzătoare, va duce la buze fluierul lui fermecat.

Un tremur de viață va trece dealungul frii amărțite; fricele de iarbă vor rezbate, ca prin farmec, de sub mormanul foilor uscate, flori sfioase își vor scoate la iveală podoaba, ramurii înțepeniți ai stejrarilor se vor destinde iarăș sub puterea serei inviorate și părăiele se vor prăbuși cu huet, spumoase, scăpând de sub zăvoarele înghețului.

Viața care dormitase câteva luni, zbucnește iarăș de pretutindenii, ca dintr'un izvor, ce nu mai contenește.

Pan nu a murit.

Dar vestea de groază a preotului totuș are să se izbândească: Pan, marele Pan, are să moară în scurtă vreme.

* *

Și iată cum.

Un învățat din America s'a pus să calculeze, câte lemne se consumă pentru pregătirea hârtiei. Rezultatul e înspăimântător. An de an se prăpădesc păduri întregi. Cede hârtie înghit teacurile flămânde, ca să provadă cu hrană su-

fletească atâtea milioane de cetitori! Gazete, reviste, volume și broșuri: toată roada îmbelșugată al arborelui științii. Știința binelui și a răului, bineînțeles. Scânteeri de geniu alături de banalități și de fleacuri.

Ce muncă uriașă pentru viitorii critici literari, când s'or pune să aleagă grâul curat de sub mormanele de pleavă.

Roatele mașinii se învârt ca nebune, filele albe trec prin botezul cernelii tiparului și se împărășie în lume.

Și brad după brad se rostogolește sub săcurea oamenilor, pentru ca a doua zi să apară deja în formă de jurnal, cu cele mai nouă știri din toată lumea.

Învățul din chestie ajunge apoi la concluzia, că dacă lucrurile vor merge tot astfel — și așa sunt pornite să meargă — peste douăzeci de ani nu mai află *nici un singur lemn* în întreagă America.

Ei bine, atunci?

Ce vor face editorii? Ce se va alege de scriitori? Cum vor ieși la iveală noi talente și cum se vor menține la suprafață scriitorii cu o reputație stabilită?

Toate aceste nu mă împoartă de astădată. Vor vedea ei ce vor iscodi până atunci.

Vorba e însă, că Pan al nostru, marele Pan are să moară peste vre-o 20 de ani, deastădată pentru totdeauna.

Va rătaei bietul din pădure în pădure, evitând cu spaimă săcurile tăietorilor barbari. Cortegiul lui de nimfe și de satiri îl va privi din ce în ce mai neîncrezător, ca pe ori-ce om, care „a căzut dela putere“.

Când cea din urmă rariște se va plecă sub loviturile topoarelor, el își va adună posomorit calabalicul și-și va lua drumul, cu întreg cortegiul lui, înspre țara zeilor uitați și trecuți la pensie.

Joie, adunătorul de nori, va clătină din plete, fără să mai poată zguduți timpul cu acest gest atât de maiestatic odinioară.

Va încerca să glumească însă, ca ori-ce om mare ale cărui vorbe nu mai sunt luate în serios.

— Ce-i, colega, ți-au dat drumul, ai?..

Il va pofti să șază apoi într'un jeț și încet încet, ca doi bătrâni cumiști și potoliți ce sunt se vor învoi, cam ce pensie să i-se dea...

AI.

Viața în București.

I. Partea politică.

— 19 Ianuarie 1908.

La această rubrică vom ținea pe cetitorii „Țării Noastre“ în curent cu viața politică din Regatul Român. Firește nu cu toate amănuntele, căci sunt anumite chestuni interne, cari nu au decât un interes local. Vom raportă însă despre evenimentele mai generale, despre oameni și fapte cari înseamnă ceva în politica românească. Și acum trecem tocmai printr'o epocă din cele mai bogate în momente de interes obștesc.

Pecum se știe, parlamentul de astăzi e preocupat de soarta țărânimii. A votat cu mare majoritate noua lege a învoielilor agricole, care acordă țărănilor teren de pășunat și le înlesnește considerabil condițiile de a lua pământ cu arenda dela proprietari. Măsura privitoare la pășunat este considerată ca excelentă, dar incolo nu se știe dacă legea va aduce așteptatele ușurări, mai ales că țărâtimea speră concesi mai pozitive și aproape imposibile: concesi de pământ. Se crede însă că o bună aplicare a legii va da, peste puțin, roade vizibile.

A doua lege în favorul țărânimii este cea propusă de ministrul de justiție, care institue judecători de școale ambulante, însărcinați a se interesa mai ales de soarta țaranului, luându-i apărarea caldă în procesele cu proprietari. Foarte frumoasă lege, care a avut însă darul să stărnească supărarea advocaților, de oare-ce aceștia prin noile dispoziții, nu mai sunt admiși ca apărători ai țărănilor, când e vorba de sume mai mărunte.

A treia lege care se discută acum la Senat și se va vota definitiv zilele acestea, este introdu-

cerea monopolului pe alcool. In acest chip se va pune capăt multor abuzuri alcoolice la țară și se va înlătură exploatarea țăranului pentru asemenea beuturi. Atât din punct de vedere igienic, cât și din cel economic, noua lege este un pas înainte în politica țării și ministrul finanțelor, d-l Costinescu, a săvârșit o însemnată faptă.

Cu aceste legi, politica generală de astăzi și situația din țară este satisfăcătoare. Ceea ce a spus baronul Aerenthal, ministrul de externe al Austriei, laudând atitudinea României, este de sigur meritat. Urmele dezastrului din primăvara trecută pornesc a se șterge și vechile greșeli și rane pornesc a se vindeca.

In afacerile interne, de partid, se resimte o vie mișcare. Pe cât de liniștit și compact este astăzi partidul liberal, din care nuanțele și deosebirile de persoane și principii s'au nivelat tot mai mult, pe atât de sfărmat apare deodată cel din opoziție, partidul conservator.

Când, în urma revoluției, liberalii au luat guvernul, el se compunea din două curente: așa numitele „cadre vechi“ în frunte cu d-l Sturdza și așa numiții „tineri generoși“ cu d-l Ionel Brătianu ca șef. Cheia însă la muncă, cele două curente s'au îmbinat perfect, frunțași au mers înainte într-o admirabilă înțelegere.

Nu tot astfel s'a întâmplat cu partidul din opoziție. Aici subcurențele erau mai multe. Și cu toate că, după căderea dela putere, s'a săvârșit fuziunea între conservatorii junimiști de sub șefia d-lui Carp și conservatorii-cantacuzi-nești cari l-au recunoscut și ei pe d-l Carp de căpetenie a întregului partid conservator, armonia n'a voit să se stabilească. Divergențe personale, veleități de șefie și chiar chestiuni principiale au ținut partidul conservator în continuă frământare. Când, astă toamnă, domnul Carp a elaborat și d-sa nește proiecte de reforme agrare, această nemulțămire s'a manifestat cu deosebire în cercurile conservatoare tinere. Și acum după câte-va luni, iață partidul într-o adevărată criză.

Ce s'a întâmplat?

D-l Carp și amicii săi voiau să slăbească influența d-lui Take Ionescu la conducerea partidului și fierberea a pornit — zice-se — din acest motiv. Elementele tinere și mulți oameni politici din provincie s'au grupat în jurul d-lui Take Ionescu și au proclamat desfacerea lor — „ruptura“ îi zice aici — de către fracțiunea Carp-Cantacuzino. E vorba acum să se constituie un nou club conservator, sub șefia Take Ionescu și cum d-l Ionescu face politică conservatoare de 17 ani încoace și a fost ministru în diferite legislațiuni, cu abilitățile-i cunoscute a știut să-și dobândească o mare popularitate, încât probabil va găsi un număr enorm de aderenți. La 2 Februarie fracțiunea d-lui Ionescu se va întruni într'un congres, când se va constitui și comitetul.

In multe cercuri din București acțiunea d-lui Take Ionescu e împinată cu simpatie. De când s'a anunțat „ruptura“ lumea se ocupă exclusiv de acest eveniment. Tineri advocați și particulari aleargă să se înscrie în noul club. Ceea ce nu se știe este, dacă d-l Take Ionescu va alcătui un partid cu totul nou — conservator-progresist, — sau va face numai disidență, silind pe adversarii săi a-i recunoaște locul ce-l merită în vechiul partid conservator. Probabilă este întâia parte a alternativei, căci d-l Take Ionescu și amicii săi reprezintă de fapt vederi mai înaintate și sunt mult mai democrați decât vechia ramură conservatoare.

S'ar putea deci întâmpla ca dela 2 Februarie încolo Țara românească să aibă trei partide bine încheiate: liberalii d-lui Sturdza, conservatorii d-lui Carp și conservatorii-progresiști ai d-lui Take Ionescu. Aceasta ar însemna o primenire totală a vieții politice și când te gândești că succesele politice se întemeiază adeseori pe emularea dintre partide primenirea aceasta ar fi de sigur de dorit.

V. Gh. Vasiliu.

II. Partea socială și artistică.

Zăpada-i pe sfârșite. Abia ici și colo mai vezi prin grădini câte-un petec alb. Prin mijlocul orașului barem de mult nu mai vezi nicăiri zăpadă. Cât ai bate în palme o și ridică de cum se așterne, pentruca „circulația“ să nu se întreprună.

Și pe un soare dulce, în aerul primăvăratice plutește un fior ce îndeamnă la plimbare, la clipe de pace. Calea Victoriei e ticsită de lume, mai ales că e ceasul slujbei.

Lume multă se duce la bisericile mari, pe unde cântă corurile vestite. Așa la Crețulescu e unul din cele mai bune coruri, alcătuit fiind din elemente de valoare și câștigând mult și prin minunata conducere a măestrului Petrișor.

Biserica nu-i tocmai încăpătoare. Abia de încap toți cei-ce vin de obicei aici. Nu-i vorbă mulți își au însemnate stranele cu câte un bilețel, ca să nu se așeze alteineva în loc. Până și locurile mai din față sunt respectate pentru acelaș cuvânt. Cucoane bătrâne șed în acele locuri și nu-i iertat ca lume străină de biserică, cei din alte suburbii, să ocupe scaunele și locurile păstrate.

Cei ce vin la biserică ca să mai vază lume, stau de obicei prin fund, aproape de eșire; ba uneori stau și în tinda bisericii care e închisă și de unde se aude și corul.

Corul acesta place în deosebi prin armonia ce învâluie toate cântările. Glasurile sunt domolite și stăpânite bine, nu se aud bucăți țipate și nici anume parte a corului nu se avântă mai mult ca să se audă mai tare. De aceea, din această ușoară mlădiere de glasuri se imprăștiie mai multă evlavie și orice cântare capătă ceva de rugă ce te înduioșează.

Iar o voce curată de preot se înalță din altar și după ea pornesc răspunsurile corului. E glasul care preamărește taina și îi răspunde corul ieruvimilor.

După eșirea din biserică, aproape de prânz, e ceasul plimbării de Dumineca. Lumea roește pe trotuare de par'că abia se mișcă, iar trăsurile și automobilele își fac loc cu greu prin mulțimea ce nu mai încapă pe trotuare.

Și într'un vuiet mare se arată dincolo, dinspre Piața Teatrului, muzica militară din fruntea gârzei. Indesuiala e mare peste tot căci în tactul unui marș războinic, alături de soldați vine multă lume, tineri bătrâni, copii și în vreme ce capetele se descopăr înainte drapelului ce fâlăie în aer, muzica trece lăsând în urmă-i o veselie și o însuflețire mare.

Tot muzică se mai face și la Ateneu mai seară de seară. Enescu a mai dat un concert la Teatrul Național, conducând orchestra oficială. S'au executat pe lângă o frumoasă simfonie a lui și două „preludii“ cum și „Poema română“ o compoziție mai veche a tinărului nostru compozitor.

In această poemă sunt descrise vre-o două trei scene câmpenești, cu priveliștea țării, o vijelie ce umple văzduhul de gălăgie și fior, un frumos vis; apoi o bătătură dela țară în zi de sărbătoare: Lăutarii cântă hora, chindia „ca la Breaza“ și apoi în zgomotul pașilor și în tactul incetinel al unei hore largi toată lumea se desparte plină de veselie.

Poema se sfârșește în „Imnul regal“ atacat cu o mare putere de orchestră.

A fost un mare entuziasm. Măestrului i-s'a dat un condei frumos, — darul muzicanților și câteva minute după concert, lumea în picioare a aclamat pe tinărul compozitor.

Sunt frumoase clipe înălțătoare ce ni-le dă uneori. Și cu atât te ating mai mult cu cât vezi pe unul din semenii tăi ridicându-se acolo unde puțini au putut să năzuiască pe aiurea.

Enescu e crescut în tradiția cântecelor românești. Asta e cea dintâi însușire a lui. Știe apoi, așa cum nu știe mai nimeni, taina compoziției adânci, însăși tehnica celor mai vestiți maestri străini și din acest punct de vedere el e pregătit să serie lucrări mari, în care cântecul nostru vechi să-și găsească locul cuvenit.

De aceea Enescu e acum tot ce ne interesează mai mult în muzică și cele ce va face de aci încolo vor îndreptă cred toate speranțele noastre.

N. Pora.

ȘTIRI.

Procesul nostru. Zilele trecute s'a deschis înaintea tribunalului din Sibiu procesul intentat editorului nostru pentru publicarea unor articole calificate „politice“.

Tribunalul în urma pledoariei d-lui Dr. Lucian Borcea, — a pronunțat verdict de achitare. Procurorul a insinuat recurs.

Conferențe. Șirul conferențelor din Casa națională a fost urmat de d-l *Silvestru Moldovan* în Dumineca trecută. D-l Moldovan într'o temeinică

înfațșare a vieții noastre din trecutul depărtat, a arătat infiriparea noțiunii de „împărat“ la poporul nostru. A zugrăvit epoca de cucerire a Daciei, rolul împăraților romani în această provincie. După retragerea legiunilor, masele poporului au căutat în munți apărare împotriva cetelor de barbari, — dar au păstrat și pe mai departe în suflet icoana strălucirii de odinioară. Împăratul cu imaginea lui de măreție străveche s'a furiașat în lumea sufletească a acestor oameni. Acolo în freamătul codrilor, unde duceau o viață patriarhală, străbunii noștri din amintirile de demult și din avântul fantaziei s'au creat figuri mitice cari stăpâneau sufletele. Aceste povești au trecut din neam în neam, primind minunatul adaos al vremilor. Având acest temei în sufletul poporului nostru, *Împăratul* trăiește și astăzi în sufletul țăranilor. Toate atribuțiile străvechi se unesc astăzi în această noțiune. La el pleacă toate nădejile de mai bine, toată deșertăciunea viselor acestor oameni cari cântă la plug:

Împărate, împărate,
Împărate fă dreptate!...

In a doua parte a conferenței, d-l Moldovan a vorbit despre „tablele cerate“, rămase din epoca domniei romane în Dacia, trăgând din aceste și din alte inscripții unele concluzii asupra originii și continuității noastre în Dacia.

Instructiva conferență a d-lui Moldovan a fost urmărită cu viu interes și răsplătită cu aplauze îndelungate.

Din parlament. În ședințele zilelor din urmă s'a urmat cu discuția ingrată în chestiunea proiectului de organizare a proprietății și de comasări în Ardeal. În ședința din Sâmbăta trecută d-l Stefan C. Pop a adresat ministrului de interne o interpelare în chestia sălbătăciilor săvârșite împotriva preotului I. Cure din Covășinț. D-l Pop a desfășurat toate scenele acestei brutalități ne mai pomenite. A arătat documente iscălite de o mulțime de martori cari au asistat la dreptatea jandarmilor. D-l Pop — n'a primit nici un răspuns, — afară de unele intreruperi ale cavalerilor din majoritate, ținute în acelaș ton de bunăvoință ca totdeauna.

Conferențele despărțământului Sibiu. Conferența viitoare o va ține d-l Dr. *Fancu*, medic în Tâlmăciu, asupra *tuberculozei* din punctul de vedere al lătirii acestei boale, a cauzelor ce-o provoacă, și cu specială considerare la poporul nostru român. Se va țineă Dumineca viitoare, tot la oarele 5. Intrucât s'ar ivi oare-cari pedeci neprevăzute, aceasta se va anunța în ziare.

Tot ei. Tot jandarmii, acești ieniceri ai cârmuirii sunt vitejii cei mai cu temei în țara asta! Zilele trecute o femeie din jurul Aradului, *Flora Curle* s'a înfațșat la tribunal arătând că jandarmii îi chinuesc bărbatul arestat pe nedrept. Comanda jandarmeriei a intentat proces de calomnie acestei femei și procesul s'a deschis deunăzi la tribunalul din Arad. Înaintea tribunalului s'a dovedit că indivizii împănați ai contelui Andrassy snopesc lumea în bătăi și femeia a fost achitată. Unde trăim noi? Cuvioși apostoli ai „păcii“ ce ziceți voi?

Noul protopop al Sibiului. *Vineri* în 31 Ianuarie a fost alegere de protopop în Sibiu. Harnicul protopop al Săliștii *Dr. Ioan Stroia* a primit 38 de voturi, iar *Dr. Vasile Bologa* 29.

Adunarea municipală din 3 Februarie ținută în sala cea mare a palatului comitatens din Sibiu a fost bine cercetată și din partea românilor.

Obiectele mai importante au fost: aprobarea hotărârii reprezentanței comunale în *Săliște* despre donațiunea de 200,000 coroane în favorul bisericii gr. or. de a putea susține școala confesională fără ajutor de stat; aprobarea deci-

sunt reprezentanței comunale din *Cristian*, prin care s'a decis trecerea școlii românești de pe numele conunei pe numele bisericii și reluarea cererii comunității izraelite din Sibiu, de a-i se da din c-m-terul comun local cuvenit izraeliților cu dreptul de proprietate.

La acest obiect s'a încins o discuție foarte interesantă. Librarul *Scrofin*, a ținut un clasic discurs — despre semiti prezentându-i așa cum sunt și cum îi cunoaște toată lumea — de speculanți ușurei. Punctul nostru de vedere la reprezentat Domnul Ioan Preda.

Uciderea regelui din Portugalia. *Lisabona, 4 Februarie.* — *Eri, câteva minute după 5 seara, Regele Carlos soscă la Lisabona cu familia sa venind din Villaviciosa.*

In momentul când trăsura deschisă a suveranului intră din piața Comerciului în strada Arsenalului, un grup de comeni, înarmați cu carabine, au tras contra Regelui și principelui moștenitor, cari au fost duși pe moarte la Arsenalul marinei, unde și-au dat sufletul câteva momente în urmă.

Poliția a ucis pe loc trei regicizi; corpurile asasinilor au fost transportate în localul primăriei.

Regele Carlos, regina Amalia, principele moștenitor și infantele Manuel se aflau în aceeași trăsură, Regina auzind focurile de carabină, s'a sculat ca să acopere cu corpul său pe principele moștenitor.

Regele și principele moștenitor se află încă la Arsenalul Marinei. Au fost omorâți de trei gloanțe. Infantele Manuel este rănit, dar puțin grav. Regina Amalia n'a fost atinsă.

Moartea lui Ollănescu-Ascanio. Luni dimineața a încetat din viață în București *Dimitrie Ollănescu*. Răposatul a fost o figură distinsă în literatura noastră. A făcut parte din societatea „Junimea“ și a publicat în „Convorbiri literare“ traduceri de odole și epodelor lui *Horatiu*, piesa sa originală „*Pe malul gârlei*“, câteva satire etc. A tradus din francezește o serie de piese, între cari *Ruy-Blas* de *Victor Hugo*.

D. Ollănescu s'a născut la 21 Martie 1839. În timpul din urmă a fost ministru plenipotențiar al României la Atena.

Poveste dela noi. Ori-ce întâmplare e în legătură firească cu mediul în care ese la iveală. Mai mult, e un rezultat al mediului. Sunt unele lucruri cari numai în țara noastră se pot infiripa, numai aici pot răsări din împrejurările deosebite ale acestui tărâm fără noroc. Inteligența speculativă a unui ovrei a putut desluși taina adopțării la mediul nostru și a putut să-și stoarcă un profit extraordinar pe urma acestei înțelegeri a situației. Iată povestea: În Viena trăia în anii trecuți *Sigfrid Abeles* cu consoarta sa *Roza*, născută *Iaiteles*. Cu toate silințele tinărul *Sigfrid* nu putea ajunge la creangă verde. Câteva speculații au reușit prost și *Abeles* a infundat pușcări. Ce s'a socotit? Sigur a cetit în „*Neue Fr. Presse*“ cât de admirabilă e soarta semenilor săi în Ungaria. Gândit și făcut. Și-a gătit bagajul și împreună cu *Madam Roza* au urcat trenul și s'au așezat în Pesta. Inteligentul *Sigfrid* a înțeles cu graba spiritul curent. A înțeles că trebuie să treacă prin unele schimbări. Și-a schimbat numele și s'a numit *Aldor*. Mai apoi a căutat să exploateze această schimbare. Și-a dat seama de încurajările deosebite ce se dau în zilele noastre industriei și comerțului „maghiar“ și în curând s'a decis. În nordul Ungariei, în comuna *Zboró* a cumpărat un jugăr și jumătate de pământ, în preț de 1600 cor. A stors câteva certificate dela chimiști bine plătiți din țară și străinătate, cari dovedeau că comuna *Zboró* cade în raza petroliferă a straturilor geologice cari se ramifică de către nord. Cu certificatele s'a prezentat la ministerul din Pesta, pe vremea cabinetului *Fejérváry* și *Escelența Sa* a binevoit să-i asigure

o subvenție. Această sumă neînsemnată e de 160,000 cor. Această sumă a fost ridicată de „exploatatorul de petrol“ care în pripă a înghetat o societate pe acții cu capital de mai multe sute de mii. Fișpanul îi eră agreat, oamenii dela guvern asemenea. A făcut se înțelege unele instalații și s'a început activitatea ingrată a sondelor. Că nu se ivea nici urmă de petrol, asta nu însemnă nimic. Are să vie, spuneă vesel *Abeles*. În timpul lucrărilor, a fost răsplătit drept încurajare cu „ordul — *Francisc Iosif*“ în gradul de cavalier. Când s'a cerut la cabinetul imperial certificatul de moralitate, foaia cu dl *Sigfrid* a dispărut ca prin minune din cordica polițială. Acolo eră scris ceva din trecutul cam viforos al neofitului. Drept recunoștință ministrul *Darányi* a ridicat toast în sănătatea lui la un banquet dat de dl *Aldor* în vecinătatea sondelor mărete.

Și ce să mai urmăim povestea? Acum a ieșit la iveală că *Abeles* e un hoț ordinar. A tras pe sfoată lumea și e în pușcărie. Toți vechii tovarăși se lapădă de dânsul. În răcoarea părților înguști are prilejul să se gândească la adevărul adânc al vechiului proverb: *Donec eris felix, multos numerabis amicos...*

Fulgere stânse. E vorba de tendințele de reintronare a puterii papale. Ziarele aduc vestea din Roma, că medalia comemorativă obișnuită a se distribui de către papă între cardinali și alți dignitari bisericești, va înfățișa învingerea modernizmului. Medalia înfățișează pe sfântul părinte ținând în mână enciclica, în fața lui se deslușesc mai multe figuri, dintre cari două simbolizează Franța și Germania; o mână din nori aruncă fulgere pentru zdrobirea modernștilor... Când te gândești la evenimentele mai recente din Franța, exclami involuntar: fulgere stânse...

Încă unul. Locotenentul de husari *Szibllei Kornel* a fugit la America lasând în Pesta datorii de peste 130,000 cor. Lumea „bună“ deplânge în acest călător pe un tinăr cavalier cunoscut în cele mai distinse saloane din capitala noastră sgomotoasă.

Proprietar-editor: OCTAVIAN GOGA.
Red. responsabil: OVIDIU GRITTA.

De toate.

Cinstea în afaceri la Chinezii.

Într'un interesant studiu „Americani și Orientalii“, apărut în numărul din Ianuarie a. c. în vestita revistă germană „*Velhagen und Klasing's Monatshefte*“, *Otto v. Gottberg* spune între altele și următoarele despre Chinezii din America pe care îi laudă mult față de Japonii.

„Negustorul chinez este absolut de bună credință. Dacă a făcut odată un contract, atunci — împotriva obiceiurilor americane — își împlinește datoria, chiar dacă ar ști, că o să aibă pagubă. În *Trisco*, *Portland*, *Peatle* și *Deuver* marii negustori americani deja s'au obicinuit în afaceri pe credit să renunțe de-a mai cere Chinezilor cambii sau obligațiuni. Căci pe Chinezii tradițiile patriei sale de mii de secolii l-a învățat să se ție de cuvântul său ca și cum s'ar ținea de iecălitura sa. Cine l-a cunoscut pe Chinezii în Asia, se miră, că *Jankeii* nu l-au înțeles mai curând. Scumpul meu! eră să striz, când scăpăsem la frontiera Coreei de ultimul hamal mizerabil japonez, și p'aci eră să sărut pe cel chinez, pe care-l puteai găsi în fine. Înainte cu vre-o patru săptămâni mă nimerisem la un negustor chinez din cartierul chinezilor din *Trisco*. Mi-se tânguia amar, că suferise mare pagubă prin cutremur de pământ și prin foc, din cauză, că fusese asigurat la o societate germană! Una chinezescă — spune el — iudiferent cât ar fi fost paguba ar fi plătit întreaga sumă asigurată în pol ță, nu numai o fracțiune, chiar și când din această cauză ar fi dat faliment. Eu cred aceasta. Căci morala în afaceri la Chinezii este în adevăr exemplară, și în această privință poate slui de pildă atât Europenilor, cât și Americanilor.

La Croitoria universală

str. Cîsnădiei 34 SIBIU str. Cîsnădiei 34

Subscrișul imi iau voiă a atrage atențiunea On. Public român asupra croitoriei mele militare și civile în care se confecționează

reverenzi

și tot felul de uniforme după croiul mai nou.

Totdeauna stau la dispoziția Onoratului Public pentru a pregăti un lucru solid și deplin corespunzător.

Pentru comande cât mai multe, rog pe Onoratul Public a-mi oferi binevoitorul sprijin.

Comandele urgente se efectuează în timpul cel mai scurt.

Semnând cu toată stima:

I. Petrașcu

m. croitor.

Banca de asigurare

„TRANSYLVANIA“

— din Sibiu —

intemeiată la anul 1868

în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5 (edificiile proprii).

Fonduri de întemeiere și de rezervă 2.120.131.91 cor.

asigurează în cele mai avantajoase condiții:

contra pericolului de incendiu și exploziune,

edificii de orice fel, nărfuri, mobile, vite, produse economice etc.

asupra vieții

în toate combinațiile: capitale pentru cazul morții, asigurări de zestre, de copii, de studii, rente pe viață etc.

Asigurări populare fără cercetare medicală.

Asigurări pe spese de înmormântare cu solvirea imediată a capitalului scadent la decedare.

Valori asigurate contra incendiului:
94.975.294 — coroane.

Capitale asigurate asupra vieții:
9.293.195 — coroane.

Dela întemeiere s'au solvit:

pentru despăgubiri de incendii 4.295.120.15 coroane,
pentru capitale asigurate pe viață 3.760.810.21 coroane.

Oferte și orice informațiuni se pot lua dela: Direcțiune în Sibiu, str. Cîsnădiei Nr. 5, etagiul I, curtea I, și la agenturile principale din Arad, Brașov, Cluj și Bistrița, cum și dela subagenții din toate comunele mai mari.